

וכתיב המזב וישם אלקים אחרים לא תזכירו, היינו שהם עשו הלבנה ע"ז, על דרך מאמר רז"ל, קוף לבנה והשתחוה לה, וזה תקנו בני ישראל במצרים, ע"י העבודה בחומר ובלבנים וכו'.

ומזה יובן בעבודת האדם, דענין מזבח אדמה, כתיב אדמה לעליון, היא העבודה בתורה ומצוות שהם בעניני רשות דוקא, ולא בענינים שיש בהם ישות ופירוש וכו', וכדאיתא בתנאים¹⁴ שכל מעשה המצוות הוא בדרים המותרים דוקא, כגון אחי"ג שאינו של עולה וכי"ב. וזהו מה שנאמר כאן תם (ולא בלשון תנאי) מזבח אדמה תעשה לי וזבחתי עליך את עולותיך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך וגו', דקאי על כל פרטי העבודה בתורה ומצוות. משא"כ מזבח אבנים, היינו העלאת הניצוצות שנופלו למטה מטה בג' קה"ט, אהכפלא ס"א עד לאתהפכא ס"א, דע"ז הוא יחרון האור מן החושך, ויחרון החכמה מן הסכלות, ולכן נאמר כאן לשון ואם (לשון תנאי) כו'. וזהו מה שמסוּר לא תבנה אתהן גזית כי חרב הנפת עלי, וחחללי, דמכיון שהניצוצות הן נעלים ביותר כני"ל, צריך לנהוג בהם מנהג של כבוד וכו'.

והנה איתא בקה"ט שדרא דעקבתא דמשיחא הוא גלגול דורו של רשב"י, ודורו של רשב"י הוא גלגול דור המדבר, דור שיצא ממצרים. וזהו גם מה שמשה רבינו שהוה א"י הגואל הראשון שהוציא את ישראל ממצרים, הוא גם גואל אחרון¹⁷, שיוציא אותנו (דרא דעקבתא דמשיחא) מן הגלות הזה. ולכן, צריך להיות גם עתה ב' אופני עבודה, העבודה ומזבח אדמה והעבודה ומזבח אבנים.

ויהי -

- 12) משפטים כג, יג. (13) ע"ז מו, סע"א. ועוד.
- 14) רפ"ז. (15) ע"פ קה"ל ב, יג. (16) ראה זח"ג נח, א. קנט, א. זח"א יד, סע"ב (בהגה"ה). (17) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שה"פ פ' ויחי. חו"א ר"פ משפטים.

תנחת ה' בלתי מוגה

מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליי וגו', ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית, כי הדרך הנפת עליי ומחלליי. וצריך להבין שהשמוזה אדמה כתיב סתם מזבח אדמה תעשה לי, ובמזבח אבנים כתיב לשון תנאי, ואם מזבח אבנים תעשה לי.

אך הענין הוא, כמבואר בהמאמר דש"פ יחרו ה' חשמי"א [והוא באופן אחר מהמבואר באור החוה"מ], דב' הענינים דאדמה ואבנים, מורים על ב' אופנים בעבודת האדם. דהנה ענין המזבח קרי' להייה בעבודת כל אדם שהיא ענין ההעלאת מלמעלה. אלא שבזה יש ב' אופנים, מזבח אדמה ומזבח אבנים. מזבח אדמה קאי על האדם שנוקם אדם על שם שנוכח מן הארמה לזעל שם אדמה לעליון ומזבח אבנים קאי על הניצוצות שנופלו למטה ביותר, כתיב אבנים.

וכיאר הענין הוא, דהנה צירוי זה נאמר לדרך שיצא מצרים, וידוע שישראל שבמצרים יש להקשות על זה, מהמשה הפלגה, ואף שלכאורה יש חלק לעולם הבא, ואין עומדים בסנהדרין דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא, ואין עומדים בריון, אך הענין שבאמת קאי על לעתיד לבוא שנקרא עולם הבא שפירשו שגופו לא יחוקק לעולם, אבל נשמת מזדככת בחומר ובלבנים שיעשו במצרים. וזהו מה שאמר פרעה לבני ישראל ותוכן לבנים חתנו, כי הנה החטא דדור הפלגה הי' כמ"ס, ומהי להם תולדות לאבן והחמר הי' להם לחומר, ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל לאבן ורחמנו הי' להם להנשא לנו שם, ויתנאו, כולם לשם ע"ז נחמנו, כתיב הכא ונלעשה לנו שם

וכתיב -

- 1) פרשתנו כ, כא-כב. (2) בהמשך יזאת חנוכה המזבח - חר"ם ספ"ז (ע' כה). (3) פרשתנו ע' א' כד ואילן.
- 4) ב"ר פ"ד, ד. (5) של"ה ג, א. א. ב. שא, ב. וכו"מ.
- 6) פ"ע"ה שער חמ"ב פ"א. וראה בכל זה בהמשך הני"ל פ"ד (ע' יט). (7) קז, ב. (8) כ"ה בהמשך הני"ל שם. (9) שמו"ר ה, יח. (10) נח יא, ג-ד. וראה המשך הני"ל שם ושם ספ"ד (ע' כ). (11) סנהדרין קט, א.

בס"ד. ש"פ משפטים, מבה"ח אד"ר ה' תשמ"א.

הנחת הת' בלתי מוגה

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כי תקנה עבד עברי וגו', וכי ימכור איש את בנו לאמה לא תצא כצאת העבד (העבד) סתם, היינו עבדים כנעניים). וידוע הדיוק בזה [בתו"א] ובתו"ח ובדברי רבוותאנו נשיאינו שאלח"ז⁴, עד לדריש כ"ק מו"ח אדמו"ר ונשיא דורנו, דלפניהם משמע לשון רבים וכי תקנה הוא לשון יחיד [ועוד, דלפניהם הוא לשון נסתר וכי תקנה הוא לשון נוכח], והול"ל כי יקנו. גם צריך להבי' מה שמחתיל המשפטים בדין עבד עברי. גם צריך להבי' מה שדל"ק המשפטים, דבתלה מנאר דין עבד עברי, ואח"כ די' אמה העברי, ואח"כ די' עבד סתם שהוא עבד כנעני, דלכאורה עיקר ענין העבדות הוא בעבד כנעני, ופחות ממנו בעבד עברי, ופחות ממנו באמה העברי (היינו פחות בזמן העבדות וגם באופן העבדות), וכמ"ש ורצו אדוניו את אזנו אזנו ולא אזנה כו"ס.

והצנין הוא, דהנה מ"ש ואלה המשפטים גו' קאי על משפטי התורה, הלכות שבטורה, כדמרגם על פסוק⁵ כמשפט הראשון בהלכותא קדמייתא. והלכות אלה נקראים בשם משפטים, לפי שם דיניאם שאפשר להכנינם ולהשיגם. וכפשוטם של כחובי'ם. דמ"ש כאן ואלה המשפטים גו' קאי על דיני התורה המבוארים בפירושנו, שהם בהסוג דמשפטים, כי אפשר להנינם ולהשיגם. וגם דיניאם אלה, הגם שהם בהסוג דמשפטים, צריכים להי' מיוסדים על מתן תורה, וכמז"ל על פסוק ואלה המשפטים, ואלה מוסרי על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אל מסיני. וכו' אמרו רז"ל לפנייהם ולא לפני עכו"ם, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דינין אותו כדיני ישראל אל תביארו בערכאות שלהם.

והנה -

- (1) פירושנו כא, א.ב. שם, ז. (2) ריש פירושנו (ער, ג).
- (3) פירושנו חט, א. תכה, ב. (4) דרמ"צ מצות דין עבד עברי (פ, א). (5) ראה אה"ח פירושנו ע' א' עז (משל"ח מט) פסחים של קנא, ב. רד"ה זה משל"ח. (6) פירושנו שם, כ. (7) שם, ו. (8) קידושין טו, א. (9) וישב מ, יג. הובא בתו"א שם עה, ג. תו"ח שם חח, ב. אה"ח שם ע' א' קא. (10) מכילתא ופרש"י, וראה לקו"ש ח"ג ע' 899 ואילך. חט"ז ע' 234 ואילך.
- (11) פרש"י עה"פ, מגיטין פה, ב. וראה גם מכילתא עה"פ.

ויהי רצון שיהי' בקרוב ממש הגאולה מגלות דה' כימי צאתו מארץ מצרים¹⁸ שיחבררו כל ניצוצות הקדושה, כמ"ש¹⁹ ביציאת מצרים ויניצלו את מצרים, וגם בהי' האבנים יתבררו, כמ"ש²⁰ והסירותו את לב האבן וגו', ויקריאם מ"ש²¹ בנערותו, וכספס וזקנו²² נלך כבנינו וכוונתנו גו' לא תשאר פרסה²³, וכספס וזקנום אחסם²⁴, יחד עם ממונם של ישראל. וכשם שאז לא עכבן המקום כהרף עיני²⁵, עדין גם עתה, ונפלט שכבר כלל כל הקיצוץ, ואיך הדבר תלוי אלא בתשובה²⁶, וישראל עדין תשובה, ומיד הן נגאלו²⁶, בגאולה האמתית והשלמה במהרה בימינו ממש.

* - - - *

- (18) מ"ב, ז, טו. (19) בא יב, לר. וראה תו"א וראו
- נר, ד. בשלה ס, ג. (20) יחזקאל לו, כו (וראה גם שם יא, יט).
- (21) שם, כו. (22) ישעי' ס, ט. (23) מכילתא (הובא בפירוש"י) עה"פ בא יב, מא. מכילתא עה"פ שם, מב.
- (24) סנהדרין צז, ב. (25) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

הנחת הת' בלתי מוגה

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כי תקנה עבד עברי וגו', וכי ימכור איש את בנו לאמה לא תצא כצאת העבד (העבד) סתם, היינו עבדים כנעניים). וידוע הדיוק בזה [בתו"א] ובתו"ח ובדברי רבוותאנו נשיאינו שאלח"ז⁴, עד לדריש כ"ק מו"ח אדמו"ר ונשיא דורנו, דלפניהם משמע לשון רבים וכי תקנה הוא לשון יחיד [ועוד, דלפניהם הוא לשון נסתר וכי תקנה הוא לשון נוכח], והול"ל כי יקנו. גם צריך להבי' מה שמחתיל המשפטים בדין עבד עברי. גם צריך להבי' מה שדל"ק המשפטים, דבתלה מנאר דין עבד עברי, ואח"כ די' אמה העברי, ואח"כ די' עבד סתם שהוא עבד כנעני, דלכאורה עיקר ענין העבדות הוא בעבד כנעני, ופחות ממנו בעבד עברי, ופחות ממנו באמה העברי (היינו פחות בזמן העבדות וגם באופן העבדות), וכמ"ש ורצו אדוניו את אזנו אזנו ולא אזנה כו"ס.

והצנין הוא, דהנה מ"ש ואלה המשפטים גו' קאי על משפטי התורה, הלכות שבטורה, כדמרגם על פסוק⁵ כמשפט הראשון בהלכותא קדמייתא. והלכות אלה נקראים בשם משפטים, לפי שם דיניאם שאפשר להכנינם ולהשיגם. וכפשוטם של כחובי'ם. דמ"ש כאן ואלה המשפטים גו' קאי על דיני התורה המבוארים בפירושנו, שהם בהסוג דמשפטים, כי אפשר להנינם ולהשיגם. וגם דיניאם אלה, הגם שהם בהסוג דמשפטים, צריכים להי' מיוסדים על מתן תורה, וכמז"ל על פסוק ואלה המשפטים, ואלה מוסרי על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אל מסיני. וכו' אמרו רז"ל לפנייהם ולא לפני עכו"ם, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דינין אותו כדיני ישראל אל תביארו בערכאות שלהם.

והנה -

- (1) פירושנו כא, א.ב. שם, ז. (2) ריש פירושנו (ער, ג).
- (3) פירושנו חט, א. תכה, ב. (4) דרמ"צ מצות דין עבד עברי (פ, א). (5) ראה אה"ח פירושנו ע' א' עז (משל"ח מט) פסחים של קנא, ב. רד"ה זה משל"ח. (6) פירושנו שם, כ. (7) שם, ו. (8) קידושין טו, א. (9) וישב מ, יג. הובא בתו"א שם עה, ג. תו"ח שם חח, ב. אה"ח שם ע' א' קא. (10) מכילתא ופרש"י, וראה לקו"ש ח"ג ע' 899 ואילך. חט"ז ע' 234 ואילך.
- (11) פרש"י עה"פ, מגיטין פה, ב. וראה גם מכילתא עה"פ.